

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 1.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.1.20>

УДК 324:354

*П. П. Кононенко,
аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8195-8469>*

ДЕЛЕГІТИМАЦІЯ ВИБОРІВ У СУЧАСНИХ ДЕРЖАВАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

*P. Kononenko,
Postgraduate student of the Department of Parliamentarism
of the Educational and Scientific Institute of Public Administration
and Civil Service, Taras Shevchenko Kyiv National University*

DELEGITIMATION OF ELECTIONS IN MODERN STATES: EXPERIENCE FOR UKRAINE

У статті наголошено на тому, що делегітимація виборів стала актуальним питанням у багатьох країнах світу, включаючи Україну. Порушення виборчої легітимності може суттєво підірвати довіру громадян до демократичних інститутів та влади в цілому. Виокремлено політичні, соціальні, економічні та інші підходи до визначення терміну “делегітимація”. В ході дослідження було з’ясовано, що виборча делегітимація - це процес втрати

легітимності та довіри до виборчого процесу або його окремих етапів. Підкреслено, що основна ідея полягає в тому, що якщо громадяни або ключові стейкхолдери вважають, що вибори або окремі етапи виборчого процесу не є справедливими, легітимними чи демократичними, то втрачається їхня підтримка та віра в систему. З'ясовано, що сутність виборчої делегітимації включає в себе: втрату довіри, порушення процедур, відсутність прозорості в процесах, маніпуляції та підробки, сумніви у легітимності результатів. Наголошено, що делегітимація може мати серйозні наслідки для стабільності, демократії та легітимності владних інститутів. У результаті проведеного дослідження було виявлено ряд ключових аспектів, пов'язаних із делегітимацією виборчих процесів, які можуть виникнути у різних країнах, включаючи Україну.

Відмічено фактори делегітимації виборів, а саме: недостатня прозорість та чесність виборчих процесів, вплив корупції та неправомірних впливів на вибори, кіберзагрози та можливість маніпуляцій з виборчою інфраструктурою, недостатня участь громадян та їхнє низьке довір'я до виборчих систем.

Запропоновано заходи для запобігання делегітимації: посилити кібербезпеку виборчих систем, забезпечити чесність та прозорість фінансування виборчих кампаній, залучати громадськість та міжнародних спостерігачів для моніторингу виборів, провести реформу законодавства для удосконалення правового регулювання виборів.

Виокремлено питання для подальших досліджень: поглиблене вивчення впливу соціальних мереж та медіа на виборчі процеси; здійснення аналізу ефективності та можливостей впровадження електронного голосування; вивчення ролі політичних партій у формуванні легітимності виборчих результатів; дослідження практик та стратегій інших країн для попередження делегітимації виборчих процесів тощо.

The article emphasizes that the delegitimization of elections has become a topical issue in many countries of the world, including Ukraine. Violation of electoral legitimacy can significantly undermine citizens' trust in democratic institutions and the government as a whole. Political, social, economic and other approaches to the definition of the term “delegitimation” are singled out. During the research, it was found that electoral delegitimization is a process of loss of legitimacy and trust in the electoral process or its individual stages. It is emphasized that the main idea is that if citizens or key stakeholders believe that elections or certain stages of the electoral

process are not fair, legitimate or democratic, then their support and faith in the system is lost. It was found that the essence of electoral delegitimization includes: loss of trust, violation of procedures, lack of transparency in processes, manipulation and forgery, doubts about the legitimacy of the results. It is emphasized that delegitimization can have serious consequences for the stability, democracy and legitimacy of power institutions. As a result of the conducted research, a number of key aspects related to the delegitimization of election processes that may arise in various countries, including Ukraine, were revealed.

The factors of delegitimization of elections were noted, namely: insufficient transparency and honesty of electoral processes, the influence of corruption and improper influence on elections, cyber threats and the possibility of manipulation of electoral infrastructure, insufficient participation of citizens and their low trust in electoral systems.

Measures to prevent delegitimization are proposed: strengthen the cyber security of election systems, ensure honesty and transparency of election campaign financing, involve the public and international observers to monitor elections, reform legislation to improve the legal regulation of elections.

Issues for further research are identified: in-depth study of the impact of social networks and media on election processes; conducting an analysis of the effectiveness and possibilities of implementing electronic voting; study of the role of political parties in shaping the legitimacy of election results; study of practices and strategies of other countries to prevent delegitimization of election processes, etc.

Ключові слова: *делегітимація, вибори, політика, демократія, сучасні держави, Україна.*

Keywords: *delegitimization, elections, politics, democracy, modern states, Ukraine.*

Постановка проблеми. Делегітимація виборів стала актуальним питанням у багатьох країнах світу, включаючи Україну. Порушення виборчої легітимності може суттєво підірвати довіру громадян до демократичних інститутів та влади в цілому. Зокрема, українське суспільство стикається з викликами, пов'язаними з корупцією, впливом зовнішніх факторів та технологічними загрозами, які

можуть негативно вплинути на чесність та прозорість виборчих процесів. На тлі сучасних політичних, економічних та соціокультурних змін в Україні виникає серйозна загроза делегітимації виборів. Ця проблема стає особливо актуальною в умовах впливу зовнішніх факторів, технологічних загроз та недостатньої ефективності заходів із забезпечення чесності виборчих процесів.

Однією з ключових причин делегітимації є корупція, яка може перешкоджати вільному волевиявленню громадян та спотворювати результати виборів. Крім того, відсутність ефективної системи контролю за фінансуванням політичних кампаній та недостатній рівень інформаційної безпеки можуть створювати сприятливе середовище для зовнішнього впливу та маніпуляцій у виборчому процесі. Додатковою проблемою є нестабільність у внутрішній політичній арені, конфлікти інтересів та відсутність чітких механізмів врегулювання спірних питань. Вирішення проблеми делегітимації виборів у сучасних умовах стає важливим завданням для зміцнення демократичних інститутів та відновлення довіри громадян до виборчих процесів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання демократії, виборів, їхнього взаємозв'язку неодноразово були предметом наукових розробок як українських, так і зарубіжних вчених-конституціоналістів, державознавців, а також політологів соціологів та представників інших сфер наукового знання. Можемо відмітити, що питання делегітимації виборів у конституційно-правовій площині досліджували, зокрема, Ю. Барабаш, О. Батанов, В. Колісник, А. Крусян, М. Орзіх, О. Петришин, В. Погорілко, В. Речицький, М. Савчин, Ю. Тодика, В. Федоренко, В. Чушенко, С. Шевчук.

Вагомий внесок у наукові розробки з даної проблематики зробили, зокрема В. Гошовська, яка розглядала проблему делегітимації виборів в контексті становлення представницької демократії, функціонування інститутів демократії, становлення інституту виборів тощо. Окремо відмітимо науковців: М. Козюбру, Н. Мішину, А. Селіванова, О. Совгира, П. Стецюка, В. Шаповала тощо.

Мета статті полягає в тому, щоб у контексті політичних та соціальних трансформацій, що відбуваються в Україні та світі, розробити практичні рекомендації для запобігання делегітимації виборчих процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін “делегітимація” може мати різні визначення в залежності від контексту та області застосування. Звернемо увагу на декілька різних підходів до визначення терміну “делегітимація”:

- втрата легітимності влади: делегітимація може означати втрату легітимності або правомірності влади. Це може виникнути через неприйняття суспільства або міжнародного співтовариства результатів виборів, дій чинної влади або її політик.

- втрата соціальної легітимації: в суспільстві делегітимація може також вказувати на втрату соціальної легітимації влади чи інституцій через невиконання соціальних обов'язків або неврахування інтересів громадян.

- втрата економічної легітимації: в контексті економіки, делегітимація може вказувати на втрату довіри до економічних інститутів чи процесів, що може впливати на їхню ефективність.

- втрата міжнародної легітимації: делегітимація може також відноситися до втрати легітимності перед міжнародним співтовариством, наприклад, через порушення міжнародних норм чи відмову визнати міжнародні угоди.

- втрата юридичної легітимації: в юридичному вимірі делегітимація може вказувати на втрату правомірності або дійсності певних юридичних норм або дій [1; 7; 12].

При дослідженні цього терміну важливо враховувати контекст його використання та особливості конкретної області. В нашому дослідженні акцентуємо увагу саме на сутність делегітимації у виборчому процесі.

Виборча делегітимація - це процес втрати легітимності та довіри до виборчого процесу або його окремих етапів. Цей термін використовується для визначення ситуацій, коли учасники виборчого процесу або громадськість взагалі втрачають віру в його чесність, прозорість та справедливість. Основна

ідея полягає в тому, що якщо громадяни або ключові стейкхолдери вважають, що вибори або окремі етапи виборчого процесу не є справедливими, легітимними чи демократичними, то втрачається їхня підтримка та віра в систему.

В той же час, сутність виборчої делегітимації включає в себе наступні елементи, зокрема:

1. Втрата довіри: виборча делегітимація означає втрату довіри громадян або стейкхолдерів до процесу голосування та його результатів;

2. Порушення процедур: виникає, коли існують переконання у порушенні основних процедур виборчого процесу, таких як підрахунок голосів, реєстрація виборців, доступ до інформації тощо;

3. Відсутність прозорості: якщо виборчий процес не є достатньо прозорим і відкритим для громадськості, це може спричинити сумніви у його справедливості;

4. Маніпуляції та підробки: делегітимація може виникнути через фактичні чи уявлені випадки маніпуляцій, фальсифікацій чи інших порушень;

5. Сумніви у легітимності результатів: коли громадяни вважають, що результати виборів або референдуму є нелегітимними, це призводить до делегітимації [11; 14].

Помітним є те, що делегітимація може мати серйозні наслідки для стабільності, демократії та легітимності владних інститутів. Уникнення виборчої делегітимації передбачає створення прозорих, чесних та демократичних умов для проведення виборів, а також врахування думки громадськості та відповідь на їхні обурення та сумніви.

Проаналізуємо основні чинники, що сприяють делегітимації виборчих процесів. До них відносять:

1. Корупцію: корупційні практики, такі як платіжки за голоси, фальсифікація результатів чи інші форми виборчих махінацій, руйнують довіру громадськості до чесності та прозорості виборів;

2. Політичні маніпуляції: використання різних форм маніпуляцій, таких як дезінформація, масштабні кампанії з брудними та негідними методами, може призвести до втрати довіри до виборчого процесу;

3. Обмеження політичного плюралізму: відсутність різноманіття політичних варіантів може призвести до враження, що вибори не є вільними та конкурентними, але контролюються обмеженою кількістю сил;

4. Порушення прав людини: беззаконня під час виборів, таке як пригнічення прав людини, обмеження свободи слова чи зіткнення з поліцією може викликати обурення та втрату довіри до виборчого процесу;

5. Технологічні загрози: застосування технологій для втручання в виборчий процес, наприклад, хакерські атаки на інформаційні системи чи спроби вплинути на електронний підрахунок голосів, може викликати недовіру;

6. Соціальні та економічні нерівності: нерівності у суспільстві можуть призвести до переконання, що виборчий процес слугує лише інтересам еліт та не враховує потреби всього суспільства;

7. Відсутність прозорості: недостатня прозорість у виборчому процесі, відсутність доступу до інформації та відкритості можуть призвести до сумнівів щодо чесності та легітимності виборів;

8. Несправедливі виборчі системи: виборчі системи, які не враховують пропорційність, можуть призвести до того, що громадяни вважатимуть, що їхні голоси не враховуються ефективно;

9. Низький рівень участі: відсутність активної участі громадян у виборчому процесі може свідчити про відсутність інтересу чи віри в ефективність виборів, що негативно впливає на їх легітимність;

10. Зовнішні тиск та втручання: зовнішні сили, такі як інші країни чи міжнародні організації, які впливають на виборчий процес, можуть порушити його незалежність та викликати втрату довіри;

11. Порушення етичних стандартів: дії політичних діячів, які порушають етичні стандарти та вчинки, що сприймаються як нечесні чи неетичні, можуть впливати на довіру до виборчого процесу;

12. Відсутність рівноправ'я: випадки дискримінації чи обмеження прав певних груп громадян можуть призвести до втрати довіри до того, що виборчий процес відбувається справедливо [3; 8].

Аналіз дослідження делегітимації виборчих процесів допоміг зрозуміти, що цьому процесу можуть сприяти такі фактори:

- порушення правил та стандартів: найбільш очевидним чинником є систематичне порушення правил та стандартів виборчого процесу. Це може включати в себе фальсифікацію голосів, підкуп виборців, неправомірні обмеження участі політичних опонентів тощо;

- необ'єктивність в ЗМІ: вплив засобів масової інформації на уявлення громадськості є ключовим чинником. Якщо ЗМІ не є об'єктивними та не забезпечують рівний доступ для всіх кандидатів, це може сприяти втраті легітимності виборчого процесу;

- недостатня участь громадськості: низький рівень участі та апатія громадян може призвести до того, що вибори не вважаються висловлюванням волі народу, що також впливає на їхню легітимність;

- політичне переслідування: систематичне переслідування політичних опонентів, затримання та утиск опозиції може створити умови для делегітимації виборів, оскільки вони не будуть вважатися вільними та справедливими;

- кризові ситуації та зовнішні втручання: внутрішні та зовнішні кризові ситуації, а також можливі втручання з іноземних сил, можуть порушити нормальний порядок виборчого процесу та вплинути на його легітимність [5; 9; 13].

Загальний аналіз вищезазначених чинників вказує на необхідність системних реформ та вдосконалення виборчих систем для забезпечення їхньої чесності, прозорості та відповідності вимогам сучасного суспільства.

Враховуючи той факт, що делегітимація виборів представляє собою складний процес, що може приймати різні форми та викликатися різноманітними причинами, розглянемо деякі конкретні приклади сучасних держав, де спостерігалася або виникає делегітимація виборчих процесів.

1. Білорусь. У Білорусі вибори нерідко супроводжуються обмеженим доступом опозиції до ЗМІ та випадками масових порушень під час голосування. Президентські вибори 2020 року призвели до масових протестів через підозру у фальсифікації.

2. Велика Британія. Під час референдуму 2016 року щодо виходу з Європейського Союзу (Brexit) були виявлені випадки впливу зовнішніх сил та розповсюдження дезінформації, що спричинило делегітимацію результатів.

3. Індія. В Індії часто виникають питання щодо чесності та прозорості виборчих процесів. Періодично фіксуються випадки покупки голосів, використання грошей та релігійної риторики в політиці.

4. Росія. В РФ, де режим Володимира Путіна домінує вже декілька десятиліть, вибори часто стикаються зі схильністю до фальсифікацій. Вибори президента 2018 року були відзначені обмеженням конкурсу та обвинуваченнями у порушеннях під час голосування.

5. Сполучені Штати. У США, нещодавні вибори 2020 року, хоч і визнані найбільш безпечними у своїй історії, стали об'єктом суперечок через розповсюдження дезінформації та непідтверджених тверджень про масові фальсифікації голосів [4; 6; 9].

Отже, ці приклади підкреслюють, що делегітимація може виникати через різні причини, такі як політична нестабільність, обмеження прав та свобод громадян, вплив зовнішніх факторів, дезінформація та недостатність прозорості виборчих процесів. Для запобігання цьому явищу важливо вдосконалювати системи виборчої адміністрації, зміцнювати правову основу та впроваджувати заходи протидії корупції та фальсифікації.

Вивчення методів та стратегій, які використовуються для дестабілізації виборчих процесів у різних країнах світу, вказує на наявність різноманітних технік, спрямованих на порушення чесності та легітимності виборів (див. табл. 1).

Таблиця 1. Техніки, що використовуються для дестабілізації виборчих процесів

<i>№ п/п</i>	<i>Техніка</i>	<i>Суть</i>	<i>Методи</i>
1	Дезінформація та фейк ньюз	розповсюдження неправдивої інформації та фейків для впливу на громадську думку та рішення виборців	створення підроблених новинних статей, використання ботів та агентів впливу в соціальних мережах
2	Кібератаки та хакінг	атаки на інформаційні системи та бази даних для отримання конфіденційної інформації або зміни результатів виборів	віруси, розповсюдження шкідливого програмного забезпечення, хакерські атаки на інфраструктуру
3	Політичний тиск та загрози	Використання адміністративних ресурсів та погроз для зміни результатів виборів	Затискання опозиції, відсутність рівного доступу до ЗМІ, переслідування опозиційних кандидатів
4	Фінансова маніпуляція	Надмірне фінансування чи непрозорі фінансові потоки для впливу на кампанії та голосування	Анонімні фінансові внески, корупція в електоральних процесах
5	Маніпуляція голосуванням	Використання різноманітних технік для впливу на результати голосування	Підробка голосів, інтерференція з роботою виборчих комісій, підкуп виборців
6	Етнічні та релігійні конфлікти	Розгортання або підсилення конфліктів на етнічних чи релігійних підставах для відволікання уваги виборців	Розпалювання напруженості, провокації, використання етнічних або релігійних ідеологій

Складено самостійно на основі джерел [3; 6; 9; 13; 14]

Вивчення цих методів важливо для розробки ефективних стратегій протидії дестабілізації виборчих процесів та збереження демократичних стандартів.

В нашому дослідженні також була зроблена оцінка потенційних загроз делегітимації виборів в Україні, що подано в табл. 2.

Таблиця 2. Оцінка потенційних загроз делегітимації виборів в Україні

<i>№ п/п</i>	<i>Загроза</i>	<i>Оцінка</i>	<i>Рекомендації</i>
1	Інформаційна безпека	Висока загроза через можливість масового розповсюдження дезінформації через соціальні мережі та інтернет-ресурси	Підвищення кібербезпеки та співпраця з медіа для виявлення та спростування фейків
2	Кібербезпека	Висока загроза, особливо в умовах конфлікту, через можливість кібератак на виборчі системи	Посилення кіберзахисту, регулярні аудити та співпраця з міжнародними експертами
3	Політичний тиск	Значна загроза через можливий тиск на опозицію та недотримання прозорості в діяльності політичних сил	Забезпечення незалежності виборчих органів, моніторинг фінансування та дотримання етичних стандартів
4	Фінансова транспарентність	Середня загроза з можливістю використання анонімних фінансових внесків	Впровадження ефективних механізмів контролю за фінансуванням та відкритість у фінансових операціях партій
5	Контроль за голосуванням	Загроза на рівні через існуючі труднощі в організації голосування та підрахунку голосів	Посилення технічних засобів безпеки, навчання працівників виборчих комісій та створення механізмів для контролю громадськості
6	Сприяння етнічним та релігійним конфліктам	Середня загроза, зокрема в регіонально чутливих областях	Проведення антиконфліктних кампаній та сприяння діалогу між різними групами
7	Міжнародний тиск	Загроза залежить від рівня міжнародної уваги до виборів в Україні	Дипломатична робота для уникнення зовнішнього втручання та забезпечення незалежності виборчого процесу
8	Пандемійна ситуація	Велика загроза через можливі обмеження участі виборців та технічні труднощі	Розробка планів для організації безпечного голосування під час пандемії, використання електронних засобів та інших інновацій

Складено самостійно на основі джерел [2; 6; 9; 12]

Ці оцінки та рекомендації повинні служити основою для розробки стратегії заходів з мінімізації загроз та забезпечення делегітимації виборчого процесу в Україні.

Таблиця 3. Заходи, що сприятимуть забезпеченню легітимності та прозорості виборчого процесу в Україні

<i>№ n/n</i>	<i>Заходи</i>	<i>Оцінка</i>	<i>Рекомендації</i>
1	Громадська участь та довіра	Ключовий аспект успішного виборчого процесу, але є загроза втрати довіри громадськості через можливі порушення та недостатню відкритість	Забезпечення активної участі громадськості, проведення інформаційних кампаній та залучення незалежних спостерігачів
2	Система оскарження та апеляцій	Існують потенційні труднощі у вирішенні суперечливих ситуацій під час виборчого процесу	Посилення механізмів оскарження рішень, забезпечення доступу до незалежних судів та створення ефективних апеляційних процедур
3	Використання технологій	Велика можливість для поліпшення виборчого процесу, але також може бути використана для маніпулювання інформацією	Впровадження безпечних електронних систем, забезпечення транспарентності технологічних рішень та надання належного навчання персоналу
4	Подолання корупції	Корупція може впливати на всі етапи виборчого процесу та порушувати його легітимність	Запровадження ефективних механізмів контролю за фінансуванням партій, антикорупційних служб та освітніх кампаній
5	Забезпечення активності міжнародних спостерігачів	Важливий елемент для забезпечення прозорості та легітимності	Співпраця з міжнародними організаціями, запрошення незалежних міжнародних спостерігачів та врахування їхніх рекомендацій
6	Взаємодія з ОПЕК та іншими міжнародними партнерами	Важливо мати підтримку міжнародних партнерів для забезпечення легітимності виборів	Активна комунікація та взаємодія з міжнародними партнерами, висвітлення процесу та запрошення на міжнародні місії

Складено самостійно на основі джерел [1; 4; 8; 14]

Ці заходи повинні бути частиною комплексної стратегії для забезпечення легітимності та прозорості виборчого процесу в Україні.

Виборча система України, як і будь-яка інша, може мати свої вразливі моменти, які потребують уваги та вдосконалення. Узагальнення аналізу основних вразливих моментів виборчої системи України подано в табл. 4.

Таблиця 4. Заходи, що сприятимуть забезпеченню легітимності та прозорості виборчого процесу в Україні

<i>№ n/n</i>	<i>Вразливість</i>	<i>Опис</i>	<i>Рекомендації</i>
1	Корупційні ризики	Підкуп виборців, недостатня прозорість фінансування партій, можливість використання адміністративних ресурсів для впливу на вибори	Запровадження ефективних механізмів моніторингу фінансування партій, зміцнення ролі антикорупційних органів
2	Порушення виборчого законодавства	Порушення норм виборчого законодавства, включаючи фальсифікацію результатів, підкуп виборців, тиск на учасників виборчого процесу	Суворе використання адміністративних та кримінальних відповідальностей за порушення виборчого законодавства, забезпечення незалежного моніторингу
3	Маніпуляції інформацією	Розповсюдження фейкових новин, дезінформація, використання соціальних мереж для маніпуляції громадською думкою	Запровадження систем фактчекінгу, освітня кампанія щодо критичного мислення, співпраця з платформами соціальних мереж
4	Неефективні механізми оскарження	Недостатня ефективність системи оскарження рішень, відсутність незалежності судових органів	Зміцнення механізмів оскарження, забезпечення незалежності судів
5	Низька участь громадськості	Низька зацікавленість громадян у виборчому процесі, що може викликати непрезентабельні результати	Активізація інформаційних кампаній, забезпечення доступу до об'єктивної інформації, залучення громадських організацій
6	Спроби зовнішнього впливу	Вплив зовнішніх сил на виборчий процес через фінансування, інформаційні атаки та інші методи	Зміцнення кібербезпеки, моніторинг фінансових потоків, співпраця з міжнародними партнерами

Складено самостійно на основі джерел [3; 5; 8; 11; 14]

Забезпечення прозорості, законності та широкої участі громадян є важливими завданнями для підвищення легітимності виборчого процесу в Україні.

Отже, запобігання делегітимації виборів у країні вимагає комплексного підходу та впровадження ряду заходів. Ось кілька пропозицій щодо запобігання делегітимації виборів в Україні:

1. Забезпечення транспарентності та прозорості: впровадження ефективних механізмів моніторингу та звітності щодо фінансування партій та кампаній; забезпечення доступу до об'єктивної інформації для громадськості.

2. Підвищення кібербезпеки: зміцнення заходів з кібербезпеки для захисту виборчої інфраструктури від потенційних кібератак; організація тренінгів для учасників виборчого процесу з питань кібербезпеки.

3. Боротьба з корупцією та взаємовідносинами: суворе покарання за корупційні дії під час виборчих кампаній; заборона використання адміністративних ресурсів для впливу на виборчий процес.

4. Створення незалежних механізмів оскарження: забезпечення ефективного та незалежного механізму оскарження рішень виборчих органів; зміцнення ролі судової системи у вирішенні спорів та конфліктів, пов'язаних із виборами.

5. Заходи захисту інформації: розвиток системи фактчекінгу та виявлення дезінформації; співпраця з платформами соціальних мереж для запобігання розповсюдженню фейкових новин.

6. Залучення громадськості: проведення інформаційних кампаній щодо важливості участі виборців у виборчих процесах; створення механізмів для залучення громадськості до моніторингу виборчого процесу.

7. Міжнародна співпраця: взаємодія з міжнародними партнерами для обміну досвідом та надання технічної підтримки; моніторинг та взаємодія з міжнародними організаціями з питань демократії та виборчих процесів [3; 5; 8; 10].

Ці заходи повинні бути взяті до уваги владою, громадськістю та міжнародними спільнотами для забезпечення чесності, прозорості та легітимності виборів в Україні.

З метою забезпечення ефективності та підвищення легітимності виборчих процесів, пропонуємо ряд заходів та реформ, що можуть бути проведені в Україні, а саме:

- подальше реформування виборчої системи шляхом перегляду та оптимізації виборчої системи для забезпечення більшої представництва та прозорості; впровадження сучасних технологій для голосування та обробки результатів;

- застосування принципу фінансової транспарентності: строгий контроль за фінансуванням виборчих кампаній та партій; забезпечення публічної доступності інформації про джерела фінансування та витрати;

- захист виборчої інфраструктури шляхом проведення аудиту та оновлення системи кібербезпеки виборчих процесів; регулярних тренінгів та навчання працівників виборчих комісій щодо заходів кібербезпеки;

- участь громадськості та медіа, тобто залучення громадськості до моніторингу виборів та виявлення можливих порушень, забезпечення свободи та незалежності ЗМІ під час виборчих кампаній;

- зменшення корупції: створення незалежних антикорупційних органів для моніторингу виборчих процесів; заборона використання адміністративних ресурсів для впливу на результати виборів;

- міжнародна співпраця: взаємодія з міжнародними організаціями та спостерігачами для забезпечення об'єктивного моніторингу виборів; обмін досвідом та технічна підтримка від міжнародних партнерів;

- реформа правової системи: оновлення законодавства для забезпечення чіткості та прозорості виборчих процесів; забезпечення швидкого та ефективного розгляду скарг та спорів, пов'язаних із виборами, судовою системою;

- електронне голосування та е-урядування: впровадження електронного голосування для забезпечення зручності та доступності виборів; використання технологій е-урядування для покращення ефективності адміністративних процесів [4; 7; 9; 11; 14].

Ці заходи можуть сприяти забезпеченню справедливих, прозорих та легітимних виборчих процесів в Україні.

Висновки. Існують політичні, соціальні, економічні та інші підходи до визначення терміну “делегітимація”. В той же час, в ході дослідження було з’ясовано, що виборча делегітимація - це процес втрати легітимності та довіри до виборчого процесу або його окремих етапів. Цей термін використовується для визначення ситуацій, коли учасники виборчого процесу або громадськість взагалі втрачають віру в його чесність, прозорість та справедливість. Основна ідея полягає в тому, що якщо громадяни або ключові стейкхолдери вважають, що вибори або окремі етапи виборчого процесу не є справедливими, легітимними чи демократичними, то втрачається їхня підтримка та віра в систему. Сутність виборчої делегітимації включає в себе: втрату довіри, порушення процедур, відсутність прозорості в процесах, маніпуляції та підробки, сумніви у легітимності результатів. Делегітимація може мати серйозні наслідки для стабільності, демократії та легітимності владних інститутів.

У результаті проведеного дослідження було виявлено ряд ключових аспектів, пов'язаних із делегітимацією виборчих процесів, які можуть виникнути у різних країнах, включаючи Україну.

Виокремлено фактори делегітимації виборів, а саме: недостатню прозорість та чесність виборчих процесів, вплив корупції та неправомірних впливів на вибори, кіберзагрози та можливість маніпуляцій з виборчою інфраструктурою, недостатня участь громадян та їхнє низьке довір'я до виборчих систем.

Запропоновано заходи для запобігання делегітимації: посилити кібербезпеку виборчих систем, забезпечити чесність та прозорість фінансування виборчих кампаній, залучати громадськість та міжнародних спостерігачів для моніторингу виборів, провести реформу законодавства для удосконалення правового регулювання виборів.

В той же час, для подальших досліджень є необхідним: поглиблене вивчення впливу соціальних мереж та медіа на виборчі процеси; здійснення

аналізу ефективності та можливостей впровадження електронного голосування; вивчення ролі політичних партій у формуванні легітимності виборчих результатів; дослідження практик та стратегій інших країн для попередження делегітимації виборчих процесів.

Отже, дослідження делегітимації виборчих процесів є актуальним завданням, оскільки це стосується якості демократичних інститутів та визначає ступінь довіри громадян до політичних систем. Подальші дослідження у цьому напрямку мають важливе значення для розвитку демократії та вдосконалення виборчих систем у нашій державі.

Література

1. Багінський А.В., Северинчик О., Коломієць В. Вибори як спосіб легітимації політичної влади в умовах нестабільності. Вісник НТУУ «КПІ». Серія «Політологія». № 1 (57), 2023. Київ. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/280785/274949>.

2. Бориславська О. Вибори – безальтернативна основа демократії? Український часопис конституційного права. Часопис. № 2. 2018. С. 12-19. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2018-2/pdfs/1-olena-boryslavska-vybory-bezalternatyvna-osnova-demokratii.pdf>.

3. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / пер. з нім. О. Погорілий. Київ: Основи, 1998. 534 с.

4. Інформаційно-аналітичний портал «inpress.ua». URL: <http://inpress.ua/ru/politics/19663-politmaydan-porog-yavki-navyborakh-mirovoy-opyt-i-ukraina>.

5. Кравченко Т. Правова сутність легітимності державної влади. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Т. 6, №1. С. 29–34. URL: <https://europub.co.uk/articles/-A-588632T>.

6. Креховець А. Явка на вибори, як складова легітимності влади. Національний університет "Києво-Могилянська академія". 2017. URL:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f512dc16-afff-4cad-b856-26aeb0e0df3f/content>.

7. Лисянський П. "Легітимізація" анексії. Підготовка до проведення окупаційних виборів. LB.ua. 2023. URL: https://lb.ua/blog/pavel_lisianskiy/553624_legitimizatsiya_aneksii.html.

8. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Monitor22/01.htm>.

9. Офіційний сайт Центральної Виборчої Комісії України. URL: <http://www.cvk.gov.ua/>.

10. Політична легітимізація і насильство. Круглий стіл «Філософської думки». / С. Пролеєв та ін. Філософська думка. 2013. № 2. С. 5–59. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/208>.

11. Серьогіна С. Вибори як спосіб легітимації форми правління: конституційно-правовий аспект. Вісник Центральної виборчої комісії. Суспільство і демократія. № 2 (2), 2005. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14318/1/Serohina_45-52.pdf.

12. Скрипник О. Ефективність влади після виборів. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України. 2010. № 6. С. 332–341. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/skrypnyk_efektyvnist.pdf.

13. Стрелков В. Технології легітимації й делегітимації президентської влади в політичному процесі України: дис. д-ра філософії в галузі політології: 052. Луцьк, 2021. 233 с. URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Strelkov-Dysertatsiya.pdf>.

14. Цокур Є. Легітимність політичної влади в Україні у контексті революції гідності. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2014. Т. 18, № 25. С.154–160.

References

1. Bahins'kyi, A.V., Severynchuk, O. and Kolomiyets' V. (2023), "Elections as a way of legitimizing political power in conditions of instability", *Visnyk NTUU "KPI". Seriya "Politohiya"*, vol. 1 (57), available at: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/280785/274949> (Accessed 08 January 2024).
2. Boryslavs'ka, O. (2018), "Are elections the irreplaceable basis of democracy? Ukrainian Journal of Constitutional Law", *Chasopys*, vol. 2, pp. 12-19, available at: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2018-2/pdfs/1-olena-boryslavska-vybory-bezalternatyvna-osnova-demokratii.pdf> (Accessed 08 January 2024).
3. Veber, M. (1998), *Sotsiologiya. Zahal'noistorychni analizy. Polityka* [Sociology. General historical analyses. Policy], *Osnovy*, Kyiv, Ukraine.
4. Information and analytical portal "inpress.ua" (2024), available at: <http://inpress.ua/ru/politics/19663-politmaydan-porog-yavki-navyborakh-mirovoy-opyt-i-ukraina> (Accessed 08 January 2024).
5. Kravchenko, T. (2018), "The legal essence of the legitimacy of state power", *Naukovyy visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*, vol. 6, no. 1, pp. 29–34.
6. Krekhovets', A. (2017), "Election turnout as a component of the legitimacy of the government", *National University "Kyiv-Mohyla Academy"*, available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f512dc16-aff4-4cad-b856-26aeb0e0df3f/content> (Accessed 08 January 2024).
7. Lysyans'kyi, P. (2023), "Legitimization" of annexation. Preparation for occupation elections", *LB.ua*, available at: https://lb.ua/blog/pavel_lisianskiy/553624_legitimizatsiya_aneksii.html (Accessed 08 January 2024).
8. National Institute of Strategic Studies (2024), available at: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Monitor22/01.htm> (Accessed 08 January 2024).
9. The Central Election Commission of Ukraine (2024), available at: <http://www.cvk.gov.ua/> (Accessed 08 January 2024).

10. Proleyev, S. (2013), “Political legitimation and violence”. *Filosofs'ka dumka*, vol. 2, pp. 5–59, available at: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/208> (Accessed 08 January 2024).

11. Ser'ohina, S. (2005), “Elections as a way of legitimizing the form of government: constitutional and legal aspect”, *Visnyk Tsentral'noyi vyborchoyi komisiyi, Suspil'stvo i demokratiya*, vol. 2 (2), available at: https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14318/1/Serohina_45-52.pdf (Accessed 08 January 2024).

12. Skrypnyk, O. (2010), “Effectiveness of the authorities after the elections”, *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. IF Kurasa NAN Ukrayiny*, vol. 6. pp. 332–341.

13. Strelkov, V. (2021), “Technologies of legitimation and delegitimization of presidential power in the political process of Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Politology. Volyn National University of Lesya Ukrainka, Luts'k, Ukraine.

14. Tsokur, YE. (2014), “The legitimacy of political power in Ukraine in the context of the revolution of dignity”, *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, vol. 18, No. 25, pp.154–160.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2024 р.